

ÇUVAŞ EĞİTİM HAYATINDA İLK KIZ OKULLARI*

Sinan GÜZEL**

Öz: Rus toplumunda kız çocuklarının eğitimi konusu ilk kez 18. yüzyılın ikinci yarısında masaya yatırılır. Kız çocuklarının eğitimi ile yakından ilgilenen II. Katerina, 5 Mayıs 1764'te "Smolny Enstitüsü" adındaki eğitim kurumlarını hayata geçirir. Smolny Enstitüsü ile başlatılan söz konusu eğitim faaliyetleri, 1864'te Halk Eğitim Bakanlığının tek sınıflı okullarında ortak eğitime izin verilmesi, 1872 yılında Halk Eğitim Bakanlığının programları kapsamında faaliyet gösteren özel kadın gimnazyumlarının açılması ile önemli bir noktaya taşınır. Çuvaş toplumunda kız çocuklarının eğitimine ilişkin atılan adımlar da Çarlık Rusya idaresinin uygulamalarına koşut bir gelişim sergiler. Bilhassa 19. yüzyılın ilk yarısı, Çuvaş toplumunda kız çocuklarının eğitim hayatını belirleyen önemli gelişmelere sahne olur.

Kız çocuklarının eğitimi, Simbirsk Çuvaş Okulu'nun kurucusu ve direktörü olan İvan Yakovleviç Yakovlev'in eğitim faaliyetleri ile bambaşka bir noktaya taşınır. 1878 Eylülünde resmî bir izne tabi olmaksızın Simbirsk Çuvaş Okulunun içinde bir kız bölümü hayata geçirir. 1878 yılında bir Kız Departmanı olarak faaliyete başlayan 1 Temmuz 1890'dan sonra ise Çuvaş Kadın Okulu adıyla yeniden adlandırılan bu eğitim kurumunda, 1918 yılında kapatılma dek 505 kız çocuğu eğitim alır. Çuvaşlar arasında bir türlü istenen düzeye getirilemeyen dinî dönüşümün hızlandırılması söz konusu kız okulları sayesinde mümkün olur. Bu okullar aracılığıyla toplumun en küçük parçası olan ailelerde Hristiyanlık temelli düşünsel ve manevi bütünlüğün tesis edilmesine, Hristiyanlığın Çuvaş toplumunun istikrarlı ve değişmez bir parçası hâline getirilmesine uğraş verilir.

Anahtar Kelimeler: Çuvaşlar, Çuvaş eğitim hayatı, ilk Çuvaş kız okulları, İ. Ya. Yakovlev, Simbirsk Çuvaş Okulu, kimlik

FIRST GIRLS' SCHOOLS IN THE CHUVASH EDUCATION LIFE

Abstract: The issue of girls' education is discussed for the first in the second half of the 18th century. Catherina II, who was closely interested in the education of girls, established education intuitions called "Smolny Institute" on May 5, 1764. These

* Bu yazı; 21-24 Eylül 2021'de Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü tarafından çevrimiçi olarak düzenlenen Uluslararası Çağdaş Türklük Araştırmaları Sempozyumu: Türk Çeditçiliği adlı bilimsel toplantıda sunulan bildirinin genişletilmiş ve düzenlenmiş biçimidir.

** Doç. Dr., İKÇÜ, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, sinanserdarguzel@hotmail.com, Orcid ID: 0000-0002-5508-1106

(Yazının Geliş Tarihi/Received Date: 11.09.2022, Yazının Kabul Tarihi/Acceptance Date: 07.10.2022)

Doi:10.47089/iuad.1173617



education activities, starting with Smolny Institute, were moved to a significant point when the Ministry of Public Education allows joint education in one-class schools in 1864 and the opening of private women's gymnasiums in 1872, which operated within the scope of the Ministry of Public Education's programs. The steps taken regarding the education of girls in Chuvash society followed a development parallel to the practices of Russian rule. Especially the first half of the 19th century witnessed important developments that determined the educational life of girls in Chuvash society.

The education of girls in the Chuvash society was carried to a completely different point with the education activities of Ivan Yakovlevich Yakovlev, who was the founder and director of the Simbirsk Chuvash School. He established a girl's section within the Simbirsk Chuvash School without an official permission in September 1878. In this education institution, which started its activities as a Girl Department in 1878 and was renamed as Chuvash Women School after July 1, 1890, 505 girls were educated until it was closed in 1918. The acceleration of the religious transformation, which could not be brought to the desired level, only became possible thanks to these girls' schools. Through these schools, efforts were made to establish a Christian-based intellectual and spiritual integrity within families that were the smallest units of the society and to make Christianity a stable and unchangeable part of Chuvash society.

Keywords: Chuvash people, Chuvash education life, first Chuvash girls' schools, İ. Ya. Yakovlev, Simbirsk Chuvash School, identity

Giriş

Çuvaş eğitim tarihine ilişkin meseleleri, Çarlık Rusya idaresinin eğitim politikalarından uzak tutarak değerlendirmek mümkün değildir. Ülkedeki yabancı kökenliler [Rusça: инородец] ile yabancı dine mensup olanların [Rusça: иноверец] eğitimi konusu, Çarlık idaresince temel olarak yerli nüfusu Hristiyanlaştırma ve Ruslaştırma politikasıyla birleştirilerek biçimlendirilir. Çuvaşlar arasında 16. yüzyıldan başlayarak çeşitli manastırlar ve misyoner okullarında yalnızca erkek çocukları ile sürdürülen eğitim faaliyetleri ise yerel dilleri yok sayan, baskı ve şiddete dayanan uygulamalar nedeniyle başarılı olamaz. Kız çocuklarının eğitimi konusu ise sadece yabancı kökenliler ile yabancı dine mensup olanların bir sorunu olarak düşünülmemelidir. Öyle ki 19. yüzyıla kadar Rus entelektüel hayatında avam kadın nüfusunun eğitimi konusu gündemde değildir. Çeşitli manastır okullarında okuyan kız çocukları olsa da toplumsal anlamda eğitimde eşitlikten söz edilemez. Söz konusu durum, Çarlık idaresi altında yaşayan yerel halkların, dolayısıyla da Çuvaş kadın nüfusunun eğitim almasına doğrudan engel teşkil eder. Kısacası, Çuvaş kadını eğitim alabilmek için Rus kadınının bu hakkı elde etmesini beklemek durumunda kalır.

Aşağıda, Çuvaş kadın nüfusunun eğitimi konusunun Ekim Devrimi öncesindeki görünümüne ışık tutulması amaçlanmaktadır. Çuvaş toplumunda kız çocuklarının eğitimi için hayata geçirilen ilk kız okulları hakkında bilgi verilecek olan çalışmada, Çuvaşların ilk öğretmeni olarak isimlendirilen İ. Ya. Yakovlev tarafından hayata geçirilen Çuvaş kız okulunun kuruluşu ve gelişimi açıklanarak

bu okulun Çuvaş eğitim hayatındaki yeri ile Çuvaşların toplumsal gelişimi ve dönüşümündeki rolü ortaya koyulacaktır.

1. Çarlık Rusya'da Kız Çocuklarının Eğitimi Meselesi

Rus toplumunda kız çocuklarının eğitimi konusu Çarlık idaresince ilk kez 18. yüzyılın ikinci yarısında masaya yatırılır. Kız çocuklarının eğitimi ile yakından ilgilenen II. Katerina, devlet kadrolarında görev alabilecek eğitimli kadın ihtiyacının karşılanması, topluma yararlı ve eğitimli müstakbel annelerin yetiştirilmesi gibi amaçlarla 5 Mayıs 1764'te "Smolny Enstitüsü" adındaki eğitim kurumlarını hayata geçirir. "İmparatorluğun Soylu Genç Kızlarının Talim ve Terbiye Topluluğu" veya "Soylu Genç Kızlar Enstitüsü" gibi adlarla da bilinen bu kurum, adından da anlaşılacağı üzere soylu ailelerin kız çocuklarını eğiten kapalı bir eğitim müessesesidir (bk. Hanılçe ve İbrahimzade 2019: 513-514).

Rusya'da toplumun alt tabakasındaki kız çocuklarının eğitimi konusu ciddi anlamda ancak 19. yüzyılın başında tartışılmaya başlanır. 1804 tarihli "Üniversitelere Bağlı Eğitim Kurumları Tüzüğü"nin [Устав учебных заведений, подведомственных университетам] 123. Maddesinde "Cemaat okullarına cinsiyet ve yaş ayrımı yapılmaksızın her koşulda çocuk kabul edilir." ibaresi yer almaktadır (Markov ve Krasnov 1979: 164). Toplumsal statü ve cinsiyet ayrımını ortadan kaldıran bu kararın ardından bu kez 1828 yılında daha kapsamlı bir karara imza atılır. "Üniversiteler Tarafından Yönetilen Gimnazyumlar ve Okulların Tüzüğü" [Уставе гимназий и училищ, состоящих в ведении университетов], adlı bu tüzükte, 8 yaşından küçük ve 11 yaşından büyük olmayan kızların, erkeklerle birlikte cemaat okullarında veya ilçe okullarının hazırlık sınıflarında okuyabileceği ilk kez resmen duyurulur (Sidorova 1979: 158).

Söz konusu gelişmeler; maddi ve manevi yaşamın tüm alanlarında kadın eşitliğini savunanlar ile kapalı sınıf kadın kurumlarını farklı türden eğitim kurumlarıyla değiştirme ihtiyacını reddeden muhafazakârlar arasında fikir çatışmalarına neden olur. Öyle ki, alınan kararlara rağmen 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar orta öğretim kurumları hâlâ varlıklı ailelerden gelen kızlar için erişilebilir durumdadır. 1860'lı yıllara gelindiğinde Rusya'daki sosyal hareketin etkisi altında kız çocuklarının yararlanabileceği eğitim kurumlarının sayısı artar. 1864'te Halk Eğitim Bakanlığının tek sınıflı okullarında [Земская школа] ortak eğitime izin verilmesi, 1872 yılında Halk Eğitim Bakanlığının programları kapsamında faaliyet gösteren özel kadın gimnazyumlarının açılması ise kız çocuklarının eğitim alma fırsatını arttırır (Yefimov 2010: 25).

Tüm bu gelişmeler; Çarlık Rusya idaresinde yaşayan diğer etnik ve dinî gruplara mensup kız çocuklarının eğitimi konusunda atılacak adımları da büyük ölçüde belirler. Çuvaş toplumunda kız çocuklarının eğitimine ilişkin gelişmeler de bazı özel durumlar dışında anılan kararlara koşut bir gelişim sergiler.

2. Çuvaş Toplumunda Kız Çocuklarının Eğitimi Meselesi

Çuvaş toplumunda kız çocuklarının eğitimi konusunun neredeyse iki asırlık bir geçmişi bulunmaktadır. Söz konusu zaman dilimini çok daha eskiye götüren bazı tarihî kayıtlar olsa da bunların toplumsal boyutta değerlendirilemeyeceğini belirtmek gerekir. Örneğin 1747 yılında, Kurmuş İlçesindeki Ştanaşevo yerleşiminden Yekaterina Andreyeva Sildeka'nın, manastır okulunda okuyan ilk Çuvaş kadını olarak Yadrinsk Arhangelsk Manastırına atandığı bilinmektedir (Yefimov 2010: 26). Çuvaş toplumunda kız çocuklarının eğitim hayatını belirleyen önemli gelişmeler ise 19. yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkar. Bu dönemde, Rusya'da sermaye kuruluşlarının gelişmesi sonucu şehir ile kırsal kesim arasındaki ticari ilişkileri güçlendirmenin gerekliliği baş gösterir. Bu durum okuryazar köylülere duyulan ihtiyacı arttırır. Böylelikle Rusya'da yabancı dine ve farklı etnik gruplara mensup olanların eğitimi önemseneğe başlanır.

2.1. 19. Yüzyılda Çuvaş Kızlarına Eğitim Veren Kurumlar

2.1.1. Çuvaş Kız Okullarına Yönelik İlk Girişimler

Kilise okulları, Devlet Mülkiyet Bakanlığı okulları ve özel okullar bu dönemde Çuvaş kızlarının eğitim alabilecekleri kurumlar olarak dikkat çekmektedir. Çuvaşlar arasında ilk cemaat okulu 1807 yılında rahip Miheyev tarafından Sivilsk bölgesindeki Burtası'da açılır. Buraya birkaç kız çocuğu kayıtlanmış olsa da eğitimlerini tamamlayamadan ayrılırlar (P'yanzina vd. 2017: 205). 1819'da rahip Kamenski tarafından açılan Şihazan okulunda ise kız çocukları ile erkek çocuklarının birlikte eğitim aldığı bilinmektedir. Fakat raporlarda çocukların sayısı ve milliyeti belirtilmediğinden burada Çuvaş kızlarının okuduğu bilgisi ancak ihtiyat kaydı ile verilebilir (Markov ve Krasnov 1979: 164).

19. yüzyılın ilk yarısında Kazan ilinin Çuvaşları arasında kadın eğitim kurumları yoktur (Markov ve Krasnov 1979: 165). Simbirsk'te ise durum daha farklıdır. 1845'te Soldatskaya Taşla köyünden Kuzmina adlı okuryazar bir kadın, diğer köylü kadınlara ve kız çocuklarına Rusça öğretmek için bir okul açar. Burası 1846 yılında özel bir kurum olarak tanınır ve kurucusuna bakanlık tarafından Çuvaş kızlarına ev ekonomisi öğretmesi telkin edilir. Yine 1845'te Alatr'da kız çocukları için bir ekonomi okulu açılır. Çuvaş kızlarının Ruslarla birlikte eğitim aldığı bu okulun dışında 1848 yılında Simbirsk yakınlarındaki Seldinski Prikaz'da bir başka kız okulu açılır, ancak bu okul bekleneni veremediği için daha sonra kapatılır (Markov ve Krasnov 1979: 166). Seldinski'deki okulun başarısızlığını Çuvaş yerleşimlerinden uzakta olmasına bağlayan bölge eğitim departmanı 1859 yılında Pıva ilçesindeki Patryel yerleşiminde bulunan Tırin köyünde bir başka kız okulunun açılmasını ister. Ancak bu düşünce Simbirsk Özel Bürosu yöneticisi A. F. Belokrisenko'nun, departmanı Simbirsk'te yeni açılan kadın okulunda Çuvaş kızlarına Rus okuryazarlığı öğretilebileceğine ikna etmesi nedeniyle hayata geçirilemez. Alınan karara göre, Simbirsk'teki kız okulunda eğitim verilmek

üzere okulsuz Çuvaş köylerinden sağlıklı ve sağlam bünyeli 10-12 yaşlarında onar kız çocuğu seçilmesi istenir (Mukina 2009: 73).

Çuvaşistan'da kız çocukları 1849'dan sonra ilçe okullarındaki hazırlık sınıflarında eğitim görmeye başlarlar. Kazan ili okullarının direktörü O. Kovalevskiy'in 3 Ağustos 1849 tarihli "Yerel halkı, küçük kızları okuryazarlık eğitimi için bölge okuluna göndermeye ikna etmek hakkında" [Об убеждении местных жителей к отдаче малолетних девиц в приходское училище для обучения грамоте] başlıklı yazısında; ailenin gelecekteki anneleri ve eşleri olan kız çocuklarının akıl hocalarının rehberliğinde temel bir eğitim alıp ev ekonomisi konusunda faydalı bilgiler edinecekleri, böylelikle yeni neslin başarısına katkıda bulunacakları ifade edilmektedir. Belgede ayrıca kız çocuklarının dinî ve ahlaki eğitime ihtiyaçlarının olduğu, ailenin refahında babalardan çok annelerin etkili olduğu belirtilerek aileler ikna edilmeye çalışılır (Sidorova 1979: 158). Ancak Kovalevskiy'in tüm bu çabalarına rağmen Çuvaş aileleri kız çocuklarını bölge okullarına vermeye yanaşmazlar. Ailelileri zorlukla ikna edilerek bu okullara kaydedilen kız çocukları ise derslere katılım göstermezler. Aileler çocuklarını kilise/cemaat okullarına göndermektense o dönem pek çok Çuvaş yerleşiminde varlıkları tanıklanan özel okulları tercih ederler.

Örneğin 1850 yılında Çeboksarı'nın Sundır köyünde P. Borisov tarafından idare edilen bir bölge okulunda yalnızca 4 erkek ve 1 kız öğrenci eğitim görüyorken aynı köyde P. Klirovski ve Y. Yegorov tarafından izne tabi olmadan faaliyetlerini sürdüren özel okulda ise 9 erkek ve 10 kız öğrenci okumaktadır (Sidorova 1979: 159). Söz konusu özel okullar; bölge okullarında verilen dinî derslerin yoğunluğundan ve okulda kalma süresinden şikâyetçi olan, çocuklarının kendilerinden alınarak kolonistlere gönderileceğine inanan, son olarak da bu okullarda verilen eğitime maddi olarak erişmesi mümkün olmayan aileler için çocuklarının eğitimi konusunda oldukça cazip bir seçenek hâline gelir. Öyle ki bu durum pek çok yeni yerel okulun ortaya çıkmasına da neden olur. Örneğin sadece 1866 yılında, Simbirsk eyaletinin Buinsk bölgesinde hizmet veren yedi yerel okul bulunmaktadır: Sugutskaya (18 kız öğrenci), Hombus-Batirevskaya (20 kız öğrenci), Şerautovskaya (20 kız öğrenci), Çuradçinskaya (20 kız öğrenci), Tarhanovskaya (19 kız öğrenci), Staro-Aybesinskaya (15 kız öğrenci), Gorodişçenski (20 kız öğrenci). 1869-1870 yıllarında ise yine burada yirmi biri erkek, biri kadın ve sekizi karma olmak üzere otuz okul hizmet vermektedir. Toplamda 108 kız öğrenci bu okullarda öğrenim görmüştür (bk. Markov ve Krasnov 1979: 167-168).

19. yüzyılın ikinci yarısında Çuvaş kızlarının eğitim aldığı bir diğer önemli eğitim kurumu ise Sivilsk bölge okuludur. 1849 yılında kız çocuklarına hazırlık sınıfı eğitimi verilmeye başlanan okulda erkek öğrencilerle kız öğrenciler birlikte öğrenim görürler. 1849'da 9, 1851'de 25, 1852'de 19, 1853'te 10, 1854'te 5, 1855'te ise 12 kız öğrenci burada okur. Yine 1849'da açılan Yadrinsk bölge okulundaki hazırlık sınıfındaki 45 öğrenciden 13'ü kızdır (Sidorova 1979: 159-160).

Buraya kadar anılan okullar dışında 1870 yılında Çeboksarı'daki Biçurinsk yerleşimde yerel öğretmenler iki yıllık bir kız okulu açarlar. 1874 yılında çeşitli sorunlar nedeniyle kapanan bu okuldan başka bir de devlet okulları müfettişi İ. İznoskov tarafından 1872 yılında Samara'da hayata geçirilen bir kız okulu daha bulunmaktadır (bk. Markov ve Krasnov 1979: 168).

Görüldüğü üzere; 19. yüzyılın ikinci yarısı, pek çok Çuvaş yerleşiminde kız okullarının açıldığı, öğretim faaliyetleri açısından oldukça hareketli bir dönemdir. Çuvaş kızları bu okullarda erkek öğrencilerle birlikte Rusça, aritmetik, geometri, tarih, coğrafya, ilahiyat gibi derslere girmiş; okul sonrasında ise biçki dikiş kursları almışlardır. Kızlara özel bölümlerin tesis edilmediği, çalışan kadınlar için eğitim fırsatı sunmayan bu okullara kız öğrencilerin katılımı düşük olmuştur. Cemaat okulları ve ilçe okullarındaki hazırlık sınıfları dışındaki eğitim kurumlarına girme hakkından yoksun bırakılan kız çocukları, bir istisna dışında tamamlama sertifikası da alamamışlardır (bk. Sidorova 1979: 161). Söz konusu okullarda eğitim dilinin yalnızca Rusça olması da kız çocuklarının başarısını doğrudan etkilemiş, uyum sağlayamayan öğrencilerin büyük bir kısmı ilk yılın ardından bu okullardan ayrılmışlardır.

2.2. İvan Yakovleviç Yakovlev'in Kız Okulları Projesi ve Hayata Geçirilmesi

1868 yılında faaliyetlerine başlayan Simbirsk Çuvaş Okulu'nun kurucusu ve direktörü olan İvan Yakovleviç Yakovlev¹; kendisinden önceki başarısız girişimleri analiz eder, eski uygulamaların terk edilerek yeni bir öğretim metodu ve okul anlayışıyla Çuvaş ailelerine ve çocuklarına yaklaşılması gerektiğini savunur. Böylelikle Nikolay İlminskiy'in ortaya koyduğu metot ile ana dilde eğitimi araç edinen yeni bir sistemin temelleri atılır. Söz konusu sistemi kendisinden katkılar ile yenileyen ve geliştiren İ. Ya. Yakovlev'in okulunda daha önceki girişimlerden farklı olarak dinî içerikli derslerin dışında fizik, kimya, botanik, mineraloji, psikoloji, tarih, zooloji, anatomi, fizyoloji, mantık, pedagoji gibi bilimlere ait dersler okutulur; çeşitli el sanatlarına ilişkin eğitimler verilir (Prokopyev 1969: 8; Haritanov 1969: 51). Ailelerin oldukça ilgisini çeken bu faaliyet çeşitliliği toplumun her kesiminde olumlu bir izlenim yaratır. Böylelikle okula kaydolun öğrenci sayısı gün geçtikçe artar (bk. Arık 2005: 355). Simbirsk Çuvaş Okulunda çocuklarının bakımının iyi yapılması ve daha önceki misyoner okullarında yaşanan hastalık kaynaklı ölümlerin yaşanmaması ise Çuvaş ailelerin kafalarına yerleşen olumsuz okul algısını ortadan kaldırır (Petrov 1928: 41).

Kız çocuklarının kısa zamanda büyüyen okulun dışında kalması İ. Ya. Yakovlev'i oldukça rahatsız eder. İ. Ya. Yakovlev, 1870 yılında Kazan Eğitim Müfettişi P. D. Şeştakov'a gönderdiği mektubunda kadınların eğitimi konusunun

¹ İ. Ya. Yakovlev'in Simbirsk Çuvaş Okulu bünyesindeki faaliyetleri ile bunların Çuvaş kimliğinin biçimlenmesindeki rolü, tafsılatlı şekilde tarafımızca Güzel 2014'te değerlendirilmiştir.

önemini vurgulamış; Çuvaş toplumunun Hristiyanlaşmasının önündeki belki de en önemli engelin Çuvaş kadınının ana dilde eğitim faaliyetlerinin dışında bırakılması olarak açıklamıştır. İ. Ya. Yakovlev'in düşüncesine göre Çuvaş kadını aile hayatında, kısmen de toplum içinde önemli bir etkiye sahiptir. Onları Rusça eğitim hiçbir şekilde cezbetmez, zira dil öğrenmek için pratik gereklidir. Kapalı bir toplumda yaşayan Çuvaş kadınının okuldan çıktıktan sonra Ruslarla ilişki kurma şansı yoktur. Çuvaş kadını ana dilde eğitim faaliyetlerine dâhil edilmezse Çuvaşçaya çevrilen Hristiyanlık neşriyatı ile de tanışamayacaktır. Bu durumda eski inançların ve geleneklerin savunucusu ve koruyucusu olarak kalacaktır. Ortodoksluğun Çuvaş ulusuna nüfuz edebilmesi için, sadece erkekleri değil kadınları da Hristiyanlaştırmak gerekir (bk. Yakovlev 1893: 2; Materialı 1915: 13).

İ. Ya. Yakovlev, söz konu mektubuna bir cevap alamaz. Fakat yaklaşık altı yıl sonra kız okulu açma konusu Dmitry Andreyeviç Tolstoy tarafından 1876'da Halk Eğitim Bakanı ve Kutsal Sinod Ober-Savcısı iken gündeme getirilir. Halk Eğitim Bakanlığının iki sınıflı kırsal halk okulları bünyesinde, Çuvaş okullarına kadın öğretmenler yetiştirmek düşüncesiyle bir Çuvaş kız okulu açılmasının önemi ve aciliyeti belirtilir. Ancak Rus-Türk savaşının patlak vermesi ile kız okulu açma konusu bir süreliğine ertelenir. Savaşın bitmesinin ardından bakanlık, tekrar harekete geçerek Çuvaşların kalabalık olduğu yerleşimlerden birinde, bir Çuvaş veya Çuvaş-Rus köyünde kız okulu açmak için arayışa girer (Yakovlev 1893: 2). İ. Ya. Yakovlev bunun için en uygun yerlerin Yetirne, Şirpü ve Pıva ilçeleri olduğunu düşünmektedir. Ancak sadece Pıva ilçesindeki Tırin köylüleri kendilerinin böylesi bir okulu açmaya hazır olduklarını bildirir. Böylelikle ilgili köyde Çuvaş kız okulunun hayata geçirilmesine karar verilir. İ. Ya. Yakovlev Tırin'in Simbirsk şehrine en uzak köy olması nedeniyle bu düşünceye karşı çıkar. Ona göre okul Tırin'da açılması durumunda Çuvaş kızları Rusça öğrenemeyeceklerdir. Kız okulu, ancak kendisinin kurucusu olduğu Simbirsk Çuvaş Okulu bünyesinde açılırsa Çuvaş kızları Rus kızları ile karışmaya başlayacak, şehir hayatına alışacak, ruhen ve aklen gelişim kaydedeceklerdir. Dahası, İ. Ya. Yakovlev böylesi bir okulun ancak kendi pedagojik kadroları ile kurulabileceğine inanmaktadır (Mukina: 2009: 75).

Simbirsk Çuvaş Okulu, 4 Nisan 1877'de Kazan eğitim bölgesindeki Çuvaş okullarına öğretmen yetiştirme izniyle resmî olarak merkezî bir Çuvaş okuluna dönüştürülür (Yefimov ve Sergeev 2011: 148). Bu gelişmenin ardından İ. Ya. Yakovlev; o zamana kadar yalnızca erkek çocuklarına eğitim veren okulda kız çocuklarının da eğitim alabilmesi, dahası okul bünyesinde bir kadın bölümünün açılması amacıyla girişimlerini arttırır. 1870 tarihli mektubuna cevap alamayan İ. Ya. Yakovlev, sekiz yıl sonra 29 Eylül 1878'te Kazan eğitim bölgesinin mütevelli heyetine bir mektup yazar ve okuluna kız öğrenci kabul etmeye başladığını bildirerek faaliyetleri için destek talep eder:

“İçinde bulunduğumuz Eylül ayında, Kazan ve Simbirsk illerinden Simbirsk Merkez Çuvaş Okuluna 7 ila 14 yaşları arasında, çoğu okuma

yazma bilmeyen 11 Çuvaş kızı geldi ve birkaç kızın daha kabul edilmesi [gerektiği] göz önünde bulundurulmalıdır.”.

İ. Ya. Yakovlev talebine Halk Eğitim Bakanlığında oldukça olumlu bir cevap alır:

“Kadın nüfusu arasında eğitimi yayma gayreti için İ. Ya. Yakovlev’e minnettarız. Bunun için, ilkokullarda kızlar için bir kadın bölümünün yanı sıra Simbirsk Çuvaş Okulunda öğretmenlerin hazırlanması için aynı bölümün açılması arzu edilmektedir.”. (bk. Yefimov 2018: 149).

Bakanlıktan gelen cevap olumlu olsa da Yakovlev’e ulaşan mektupta açılacak kız departmanına ne şekilde yardım edileceği belirtilmez. Böylelikle 1878 Eylülünde resmî bir izne tabi olmaksızın Simbirsk Çuvaş Okulunun içinde bir kadın bölümü açılır. Yaklaşık iki buçuk yıl boyunca hazineden herhangi bir maddi destek almadan özel bağışlarla ve Yakovlev’in kendi yarattığı olanaklarla faaliyetlerini sürdüren okul, ancak 1881 yılında Halk Eğitim Bakanlığınca finanse edilmeye başlanır (Materialı 1915: 35; 61). Kadınlar bölümündeki öğretmenler, bu gelişmenin yaşandığı 1881 yılına değin –rehber öğretmen Lebedeva hariç-, çalışmaları için herhangi bir ücret almazlar. 1881 yılının Mart ayından sonra Halk Eğitim Bakanlığının tahsis ettiği yıllık 1975 ruble tutarındaki ödenekle öğretmenlerin maaşları ödenmeye başlanır. Söz konusu meblağ ayrıca öğrencilerin bakım masrafları; öğretim araç gereçlerinin temini; ısıtma ve aydınlatma giderleri; hizmetlilerin ücretleri; sınıf mobilyaları, yatak ve yatak aksesuarları satın alımı ve onarımı için harcanır (Yakovlev 1893: 10).

Açılan kız departmanında eğitime başlayan ilk öğrenci grupları okuma yazma bilmedikleri için eğitim altı yıl olarak planlanır. Daha sonra iki yıllık bölge okullarından mezun olan öğrencilerin gelmesiyle eğitim, iki yılı pedagojik sınıflarda olmak üzere beş yıl olarak düzenlenir. Kız departmanının açıldığı 1878 yılından 1892’ye kadar okulda 110 kız öğrenci eğitim alarak mezun olur. 1882 yılından sonra ise kız öğrencilerin sayısı neredeyse iki katına çıkar. Buna karşın bakanlıkça tahsis edilen ödenekte bir değişiklik olmaz. Tüm okulun harcama bütçesinin yaklaşık beşte birine tekabül eden 1975 rublelik bu ödenek yetersiz kalır (Yefimov ve Sergeev 2011: 148).

Kız departmanı ilk açıldığında kız öğrenciler erkeklerle aynı binaya yerleştirilmek zorunda kalır. 1884 yılının başında İ. Ya. Yakovlev, Kont Orlov-Davidov’un el sanatları okuluna ait olan eski ama sağlam ahşap bir evi açık arttırmada satın alır. Söz konusu üç katlı binanın onarılmasının ardından buraya erkek çocukları nakledilir. Kız öğrenciler ise daha önce yaşadıkları aynı ahşap binada kalırlar. Ertesi yılın sonbaharında ise erkek öğrenciler İ. Ya. Yakovlev’in yeni inşa edilen evinin orta katına, tüm kız öğrenciler ise buranın üst katına yerleştirilirler (Yakovlev 1893: 9; Yefimov 2018: 150).

1890 yılına gelindiğinde İ. Ya. Yakovlev, mevcut kız departmanını kız okuluna dönüştürmeyi düşünür. Simbirsk Çuvaş Okulunun Yagensk’te açılması

düşünülen yeni şubesi yerine özel bir kız okulu açılması için Kazan Eğitim Mütevelli Heyetine başvurur. Halk Eğitim Bakanlığı Yakovlev'in konuya ilişkin dilekçesini olumlu karşılar ve bu isteğini onaylar. Fakat Simbirsk Öğretmen Okulu'nun artan masrafları nedeniyle hazinenin yeni kız okuluna ödenek sağlamasının mümkün olmadığını bildirilir. 1890 yılında Simbirsk Çuvaş Okulunu, öğretmen okuluna dönüştüren 6 Şubat 1890 tarihli yönetmeliğin onaylanmasıyla, kız departmanı resmî olarak yeni eğitim kurumunun yapısına dâhil edilemez ve kapatılması gerekir. Halk Eğitim Bakanlığı tarafından 1881'den itibaren sağlanan 1975 ruble tutarındaki ödeneğin kullanılamaması nedeniyle 1890-1892 yılları arasında kız okulunda ders veren öğretmenler faaliyetlerini ücretsiz yürütmek durumunda kalır. Bu nedenle kız okulunun masraflarının özel fonlardan karşılanması düşüncesi öne çıkar (Yakovlev 1893: 11).

1891 Temmuzunda Sinod Başsavcısı K. P Pobedonostsev'in Simbirsk Çuvaş Öğretmen okulunu ziyareti, kız okulu için maddi kaynak yaratma fırsatı ortaya çıkarır. Yaptığı ziyaretten memnun kalan Sinod Başsavcısı; Aziz Paraskeva'ya Çuvaş Okulu Kilisesinde ebedî bir anma yapılması şartıyla 1892 yılında 2000 ruble bağışta bulunur. Buna ek olarak Ortodoks Misyoner Cemiyeti, 1 Temmuz 1892'den başlayarak kadın okulu için yıllık olarak 2700 ruble tahsiste bulunur (Yakovlev 1893: 12).

1892-1893 öğretim yılında kız okulu, 50 kişinin eğitim gördüğü 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde 25 kız ve 2 erkek, ikinci bölümde ise 16 kız ve 7 erkek eğitim alır. Okulda 37'si Çuvaş, 4'ü Rus olmak üzere 41 kız öğrenci; 8'i Çuvaş, 1'i Rus olmak üzere de 9 erkek öğrenci bulunmaktadır. 1900 yılının Eylül ayına kadar Simbirsk Çuvaş Okulunun kız okulundan mezun olan kız öğrencilerden 48'i; Simbirsk (21 kişi), Kazan (14 kişi), Ufa (8 kişi), Samara (4 kişi), Saratov'daki (1 kişi) çeşitli okullarda çalışırlar. İ. Ya. Yakovlev 1 Eylül 1900'de Simbirsk Çuvaş Öğretmen Okulunda, müstakbel öğretmenleri hazırlamak amacıyla kızlara yönelik 20 kişilik pedagojik kurs açar.

İ. Ya. Yakovlev 1905 yılının başında Ortodoks Misyoner Cemiyeti'ne kadın okulu için bir malikâne satın alınması için başvuruda bulunur. Cemiyetin Simbirsk Piskoposluk Komitesi, aynı yılın 24 Şubatında toplanarak söz konusu öneriyi gözden geçirir. Kadın okulu için bir ev satın alınmasının son derece uygun olduğu kararına varan komite; M. N. Zimminka, İ. V. İşerska ve başrahip S. S. Medvedkov'tan oluşan Komisyona inceleme talimatı verir. Komisyondan gelen olumlu görüş üzerine Ortodoks Misyoner Cemiyeti Konseyi söz konusu malikâneyi almaya karar verir. Karara göre satın alınan malikânedeki okulun kurucusu olan İ. Ya. Yakovlev'e de ücretsiz bir daire verilir (Materialı 1915: 62).

İ. Ya. Yakovlev; 1906 yılında, kız okulunun 1828 tarihli tüzüğe göre iki sınıflı bir bölge okuluna dönüştürülmesi ve okula hazineden yıllık olarak bir miktar ödenek tahsis edilmesi için Kazan Eğitim Mütevelli Heyetine dilekçe verir. Böylelikle 1 Ekim 1907'de Simbirsk Çuvaş Okulundaki kadın okulu iki yıllık bir

mahalle okuluna dönüştürülür. Bakımı için bakanlık yıllık 3700 ruble, Ortodoks Misyoner Derneği ise 3300 ruble tahsis eder (Materialı 1915: 62-63).

1 Temmuz 1912'den itibaren ise Simbirsk'teki kadın pedagojik kursları, yıllık 6 bin ruble bütçeli üç yıllık kurslara dönüştürülür (Yefimov ve Sergeev 2011: 148). Mevcut kadın öğretmen sayısını arttırmak amacıyla açılan bu kurslarda uygulamalı dersler yapılır; kursiyerler okumayı, başlangıç düzeyinde aritmetik yöntemlerini ve düzgün yazı yazmayı öğrenirler. Kurstan mezun olanlara ilkokul öğretmeni unvanı verilir (Mukina 2009: 79).

1878 yılında bir Kız Departmanı olarak faaliyete başlayan 1 Temmuz 1890'dan sonra ise Çuvaş Kadın Okulu adıyla yeniden adlandırılan bu eğitim kurumunda, 1918 yılında kapatılma dek 505 kız çocuğu eğitim alır (Yefimov 2018: 151). İ. Ya. Yakovlev'in Çuvaş Okulları Müfettişi olduğu dönemde, Halk Eğitim Bakanlığına bağlı ikisi iki sınıflı olmak üzere beş özel kız okulu daha açılır. 1894'te Kazan eğitim bölgesi içindeki 400.000 kadın nüfusa 600'den fazla kız öğrenci düşerken, 1911'de bu rakam 5500'ün üzerine çıkar (Filippova 1969: 73).

*

İ. Ya. Yakovlev; Çuvaş kızlarının eğitimi ve yetiştirilmesi noktasında iki konuya odaklanır. Bunlardan ilki kızların Hristiyanlık temelinde bir ahlak eğitimi almasıdır. Hristiyanlığa ait dinî hakikatlerin kızlarca özümsemesi, Ortodoks kilisesinin buyurduğu şekilde yaşamaları söz konusu eğitimin en önemli amacı olarak görülmektedir (bk. Yakovlev 1893: 13). Öyle ki Yakovlev, Simbirsk kadın okullarındaki derslerin içeriklerini, Rus kadın okullarının programlarına yaklaştırmak için büyük gayret sarf eder. Rus halkının dinî ve kültürel yaşam koşullarına pek de aşina olmadıklarını anladığı kız öğrencilerinin Kazan'daki Rus Sanat ve Endüstri Sergisine katılımlarını organize ederek Rusya hakkındaki tarihsel ve kültürel bilgilerin yenilenmesi için uğraş verir (Yakovlev 1896: 2). Yakovlev'in önemseydiği ikinci konu ise kız çocuklarının çocuk bakımı dâhil olmak üzere ev idaresini öğrenmeleridir (Yakovlev 1893: 13). Bu amaçla İ. Y. Yakovlev'in yönettiği Simbirsk Çeviri Komisyonu, kız çocuklarına çocuk bakımında, hastalıklarla mücadelede yardımcı olacak kitaplar yayımlarlar (Filippova 1969: 65). Okulda dinî dersler dışında aritmetik, Rus ve Kilise Slav dilleri, pedagoji, coğrafya, Rusya tarihi, geometri, doğa bilimleri, yazma sanatı, el sanatları ve resim dersleri verilir (Yakovlev 1893: 12-13). Bilhassa birinci ve ikinci sınıf öğrencilerine örgü işleri öğretilerek iç çamaşırı, elbise ve gömlek dikimi öğretilir. Talim ve uygulamalar, davet edilen uzmanlar ve İ. Ya. Yakovlev'in karısı Yekaterina Alekseyevna Yakovleva² tarafından bizzat gerçekleştirilir (Filippova 1969: 65-66). Okulda ayrıca, kızların sözlü ve yazılı

² Kız Okulunun gözetimi ve idaresi bizzat Yekaterina Alekseyevna Yakovleva tarafından üstlenilir. Yakovleva burada kız öğrencilerine el sanatlarına yönelik dersler verip Rusça dil eğitimi için çeşitli uygulamalar gerçekleştirir (Yakovlev 1893: 8).

ifadelerinin gelişebilmesi için etkileyici okuma, drama, sunum ve kompozisyon, Rusçadan Çuvaşçaya, Çuvaşçadan Rusçaya çeviri gibi etkinlikler yapılır. Çuvaşça okuma yazma çalışmaları Çuvaş Miron İvanov; Rusça öğretimi ise Çuvaşça da bilen Lebedeva ile Ye. A. Yakovleva tarafından üstlenilir (Filippova 1969: 67). Öğrenciler müzik derslerini İ. M. Dmitriyev, S. M. Maksimov, F. B. Pavlov, K. N. Eslivanov ve G. G. Liskov'dan; resim derslerini ise K. V. İvanov ve N. F. Nekrasov'dan alırlar (Filippova 1969: 67).

Kız öğrenciler; aldıkları dersler ve kurslar dışında Simbirsk Çuvaş Okuluna ait üç yüz hektardan fazla arazi, büyük hayvan çiftliği, arı kovanları, sebze bahçeleri ve fidanlıkların yer aldığı eğitim ve üretim atölyelerindeki kolektif faaliyetlere de katılım gösterirler. Söz konusu olanaklar; tarımı, bağ bahçe işlerini, kısacası köylü yaşam tarzını bilen, çeşitli el sanatı becerilerine sahip uzmanların yetişmesine imkân tanır (Yefimov ve Sergeev 2011: 149).

Okulda öğrenim gören kız öğrencilerin tamamı, herhangi bir ücret ödemediği oda, masa, eğitim malzemesi, hamam gibi olanaklardan yararlanabilmişler; orada buldukları süre zarfında kendi kültürlerini yansıtan yerel kıyafetlerini giyme özgürlüğüne sahip olmuşlardır.

Çuvaş Kadın Okulu; Çuvaş toplumuna yön veren kadın siyasetçilerin, bilim insanlarının ve çeşitli meslek gruplarında çalışarak Çuvaş halkına hizmet eden kadın kadrolarının ortaya çıkışında öncü olur. Buradan mezun olan kız çocuklarının bir kısmı daha sonra Kazan öğretmen seminaryasında öğretmen olarak çalışırlar. Ekim Devriminden sonra kurulan Otonom Çuvaş Cumhuriyeti'nde pek çok meslek grubunda ilk kadrolar yine Simbirsk Çuvaş Okulunun Kadın Okulundan mezun olan kişilerce doldurulur. Çuvaş Devlet Pedagoji Enstitüsü 1930'da açıldığında, öğretmenlerin yüzde 80'i Simbirsk Çuvaş Okulu mezunlarından oluşmaktadır. Ünlü Çuvaş yazar M. D. Trubina, siyasetçi Ye. D. Vanerke, Tüm Birlik Komünist Partisi'nin (Bolşevikler) Çuvaş bölge komitesinin kadın bölümünün başkanı O. V. Urukova gibi isimler de yine kadın okulunda öğrenim görüp buradan mezun olanlar arasındadır (Yefimov 2018: 151).

3. Sonuç Yerine

Çuvaşlar üzerinde gerçekleştirilen Hristiyanlaştırma faaliyetlerinde uzun yüzyıllar istenen başarı elde edilememiş; N. İlminskiy'in dinî eğitimin özümsebilmesinin ancak ana dille sağlanabileceği düşüncesini benimseyen İ. Ya. Yakovlev tarafından tesisi edilen Simbirsk Çuvaş Okulunun faaliyetleri ile Çuvaş toplumunda Hristiyanlık hızla yayılmaya başlamıştır. Başlarda yalnızca erkek çocuklarına eğitim verilen Simbirsk Çuvaş Okuluna kız çocukların da alınmaya başlanması ise Hristiyanlaştırma faaliyetlerinin Çuvaş toplumu üzerindeki etkisini kalıcı hâle getirmiştir. İ. Ya. Yakovlev kız çocuklarının eğitimi meselesini Çuvaş toplumunun gelişimi için oldukça önemli görmektedir. Yakovlev'in kız çocuklarının eğitimi konusu bu denli önemsemesinin temel nedeni ise Çuvaş kadınının aile içindeki etkisini kullanma isteğidir. İ. Ya.

Yakovlev kız çocuklarının Simbirsk Çuvaş Okulunda alacağı Hristiyanlık eğitiminin, eski geleneklerine ve dinî inanışlarına bağlı Çuvaş kadınında bir dönüşümüne neden olacağını; böylelikle Çuvaş ailelerinin kendi aralarında bir çatışma yaşamaksızın, sorunsuz bir şekilde Hristiyan inanç ve kültür dairesine katılım göstereceklerini düşünmektedir.

İ. Ya. Yakovlev, Çuvaş kilisesinin yalnızca erkeklerle ayakta kalamayacağını iyi bilmektedir. Onun düşüncesine göre Kilisenin Çuvaş toplumunun bir parçası hâline gelebilmesi için mutlaka Hristiyanlığın Çuvaş kadınlarına anlatılması gerekmektedir. Bu ise, küçük yaştan itibaren kız çocuklarının okul hayatına dâhil edilmeleri ile mümkün olabilir. Yakovlev'in büyük önem verdiği "kilise toplumu" düşüncesi, doğrudan onun misyonerlik amaçları ile bağlantılıdır. Yakovlev'e göre Hristiyanlığı tüm üyeleri ile tam olarak idrak etmiş bir Çuvaş toplumu, kendisinin de dâhil olduğu Türk dünyasının uzun vadede Hristiyanlaşmasında rahatlıkla görev alabilir. Bunu da Ruslardan çok daha iyi ve başarılı şekilde ifa edebilir. Yakovlev ünlü vasiyetnamesinde³ bu düşüncesini şöyle açıklamaktadır:

Rus imparatorluğunun doğusunda yaşayan kalabalık halklara Hristiyanlığı öğreterek aydınlatma faaliyetlerine mesai harcayıp çalışın. Dilleri ve yaşam tarzları bakımından siz onlara Ruslardan daha yakınsınız. Hristiyanlık ışığını siz Rusların elinden aldınız. Böylelikle siz bu büyük faaliyeti gerçekleştirip Ruslara olan borcunuzu birazcık da olsa ödeyeceksiniz." (Yakovlev 1992: 12).

*

Sonuç olarak söz konusu kız okullardan mezun olanlar, genç Çuvaş Cumhuriyeti'nde pek çok alanda söz sahibi olarak önemli hizmetlerde bulunmuşlardır. Bu okullar, Çuvaş toplumunda kadının toplumsal rolüne ilişkin bakış açısını önemli ölçüde değiştirmiş, erkeklerle eşit şartlarda eğitim alan kız çocuklarının bireysel olarak kendilerini gerçekleştirebilmelerine olanak sağlamıştır. Buna karşın, kız çocuklarının Çuvaş eğitim hayatının bir parçası hâline getirilmesi, yalnızca bir eğitim faaliyeti olarak da görülmemelidir. Çuvaşlar arasında bir türlü istenen düzeye getirilemeyen dinî dönüşümün hızlandırılması, yazıda ayrıntılı biçimde açıklanan kız okulları sayesinde mümkün olabilmektedir. Bu okullar aracılığıyla toplumun en küçük parçası olan ailelerde Hristiyanlık temelli düşünsel ve manevi bütünlüğün tesis edilmesine, Hristiyanlığın Çuvaş toplumunun istikrarlı ve değişmez bir parçası hâline getirilmesine uğraş verilmiştir.

Yazar Katkı Oranı (Author Contributions): Sinan Güzel (%100)

Yazarların Etik Sorumlulukları (Ethical Responsibilities of Authors): Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Çıkar Çatışması (Conflicts of Interest): Çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.

İntihal Denetimi (Plagiarism Checking): Bu çalışma intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir.

³ İ. Ya. Yakovlev'in söz konusu vasiyetnamesine ilişkin bir inceleme için bk. Güzel 2016: 527-540.

Kaynaklar

- Arık, D. (2005). *Hristiyanlaştırılan Türkler (Çuvaşlar)*. Ankara: Aziz Andaç Yayınları.
- Filippova, D. S. (1969). Rol' İ. Ya. Yakovleva i simbirskoy učitel'skoy şkolı v prosveşçenii Çuvaşskih jenşçin. *Uçenıye Zapiski: 42*, s. 63-69.
- Güzel, S. (2014). Çuvaş Türklerinin Kimlik İnşasında İvan Yakovleviç Yakovlev Etkisi. *Milliyetlerin Kesişme Noktası: İdil-Ural Çalıştayı Bildiri Kitabı 12-13 Nisan 2014* (Editör B. Bayram). Kırklareli: Kırklareli Üniversitesi Yayınları, s. 197- 218.
- Güzel, S. (2016). Çuvaş Kimliğine Yön Veren Bir Metin: İvan Yakovleviç Yakovlev'in Siyasi Vasiyetnamesi. *Milliyetlerin Kesişme Noktası: İdil- Ural Çalıştayı-II (16- 18 Ekim 2015) Bildiri Kitabı* (Editör B. Bayram). Kırklareli: Kırklareli Üniversitesi Yayınları, s. 527-540.
- Haniççe, M.; İbrahimzade, T. (2019). Çariçe Katerina'nın Rus Kadın Eğitime Sağladığı Bir Katkı -Smolnıy Enstitüsü (1764-1919). *Tarih ve Gelecek Dergisi, Cilt 5, Sayı: 3*: s. 503-528.
- Haritanov, V. T. (1969). Simbirskaya učitel'skaya şkola i ee rol' v prosveşçenii çuvaşskogo naroda. *Uçenıye Zapiski: 42*, s. 47-54
- Markov, A. S.; Krasnov, N. G. (1979). O sostoyanii Çuvaşskogo jenskogo obrazovaniya v dorevolyuşionnyy period. *Voprosı istorii Çuvaşii perioda feodalizma i kapitalizma, Vip. 93*. Çeboksarı: ÇNİİ, s. 163-175.
- Materialı: *Materialı k istorii Simbirskoy çuvaşskoy şkolı, mujskogo i jenskogo pri ney prihodskih uçilişç s trehletnimi pedagogičeskimi kursami*. (1915). Simbirsk: Tipo-litogr. Gub. Pravleniya.
- Mukina, İ. V. (2009). *Yakovlevovedeni (İs-hakıl kul'turipe kımıl-sipet urok □sem) V □renü posobiy □*. Şupaşkar: İzd-vo Çuvaş.
- Petrov, M. P. (1928). *Ç □mp □rti çıvaş şkul □pe İvan Yıkkılç Yakkıv □v □inçen*. Şupaşkar: Halih □ut □ □ Komissariaç □.
- Prokopyev, İ. P. (1969). 100-letıye Simbirskoy çuvaşskoy učitel'skoy şkolı i 120-letıye so dnya rojdeniya İ. Ya. Yakovleva. *Uçenıye Zapiski: 42*, s. 5-14.
- P'yanzina, N. N.; Matveyeva N. A.; Yermolayev, A. H.; Vasil'yev, N. V. (2017). İstoriya stanovleniye jenskogo obrazovaniya v çuvaşii v dorevolyuşionnyy period. *Vestnik Çuvaşskogo universiteta, No: 4*.
- Sidorova, K. İ (1979). Zaçatki jenskogo obrazovaniya v çuvashii v pervoy polovine XIX veka. *Voprosı istorii Çuvaşii perioda feodalizma i kapitalizma, Vip. 93*. Çeboksarı: ÇNİİ, s. 158-162.
- Yakovlev, İ. Ya. (1893). *Oçerk voznikoveni'ya Jenskago pri Simbirskoy Çuvaşskoy Şkolı uçilişça*. Simbirsk.
- Yakovlev, İ. Ya. (1896). *Poezdka vospitannikov Simbirskoy Çuvaşskoy učitel'skoy şkolı i vospitannits jenskogo pri ney uçilişça v Kazan, N. Novgorod, Kostromu, Yaroslavl', Sergiyevu Lavru i Moskvu letom 1896 goda*. Simbirsk: Tipografiya İ. S. Hankova.
- Yakovlev, İ. Ya. (1992). *Halal –Çıvaş Halihne Panı Halal*. Şupaşkar.
- Yefimov, A. L. (2010). Razvitie jenskogo obrazovaniya v dorevolyuşionnoy Çuvaşii: literatura i istoçniki. *Vestnik Çuvaşskogo universiteta, 2010-I*. Çeboksarı: s. 24-31
- Yefimov, A. L. (2018). Naçalo professional'noy podgotovki pedagogov-jenşçin v

simbirskoy Çuvaşskoy uçitel'skoy škole İ. Ya. Yakovlevim. *Problemi prosveşçeniya, istorii i kul'turi skvoz' prizmu etniçeskogo mnogoobraziya Rossii (k 170-letiyu çuvaşskogo prosvetitel'ya İ.Ya. Yakovleva)*. Çeboksarı: Obşçestvo s ograniçennoy otvetstvennost'yu İzdatel'skiy dom «Sreda», s. 148-154.

Yefimov, A. L.; Sergeyev, T. S. (2011). İ. Ya. Yakovlev i İ. N. Ul'yanov - organizatori jenskogo pedagogiçeskogo obrazovaniya v simbirskoy çuvaşskoy škole. *Nauka i škola* N. 3, s. 147-149.

ПЕРВЫЕ ЖЕНСКИЕ ШКОЛЫ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ЖИЗНИ ЧУВАШЕЙ

АННОТАЦИЯ

Вопрос об образовании девочек впервые поднимается при Царском правлении во второй половине 18 века. Екатерина II, которая очень интересовалась образованием девочек, 5 мая 1764 года учредила учебные заведения под названием «Смольный институт» с целью удовлетворения потребности в образованных женщинах, которые могут быть назначены на государственные должности, и воспитания образованных будущих матерей. Эта просветительская деятельность, начавшаяся со Смольного института, была перенесена на знаменательный момент, когда Министерство народного просвещения разрешило совместное обучение в одноклассных школах в 1864 г., а в 1872 г. были открыты частные женские гимназии, которые действовали в рамках Программы народного образования Министерства. События, кратко изложенные выше, в основном определили шаги, которые необходимо было предпринять для образования девочек, принадлежащих к другим этническим и религиозным группам, жившим под властью царской России. За исключением некоторых особых случаев, шаги, предпринятые в отношении образования девочек в чувашском обществе, развивались параллельно практике российского правления. Особенно первая половина 19 века стала свидетелем важных событий, которые определили образовательную жизнь девочек в чувашском обществе. В этом столетии, с развитием столичных учреждений в России, возникла необходимость укрепления торговых отношений между городом и деревней. Эта ситуация увеличила потребность в грамотных сельских жителях. Таким образом, образованию людей, принадлежащих к иновериям и разным национальностям, в России стало придаваться большое значение. Очень активным периодом в плане педагогической деятельности была вторая половина 19 века, когда во многих чувашских селениях открывались женские школы. Чувашские девушки вместе с учащимися мужского пола в этих школах посещали такие уроки, как русский язык, арифметика, геометрия, история, география, богословие, а после школы посещали курсы шитья. Однако обучение учениц в этих школах, которые не создавали специальных отделений для девочек, не предоставляли возможности для получения образования работающим женщинам и не давали девочкам права на получение аттестата об окончании.

Совершенно по-иному вопрос о воспитании детей в чувашском обществе был поставлен воспитательной деятельностью для девочек Ивана Яковлевича Яковлева, основателя и директора Симбирского чувашского училища, начавшего свою деятельность в 1868 году. Яковлев, который также был миссионером, считал, что чувашские женщины не смогли бы познакомиться с изданиями христианства, переведенными на чувашский язык, если бы они не были включены в просветительскую деятельность, проводимую на их родном языке, и в этих условиях они останутся сторонниками и защитниками старых верований и традиций. Он считает, что христианизировать нужно не только мужчин, но и женщин, чтобы православие могло повлиять на чувашский народ. После этого он без официального разрешения в сентябре 1878 года учредил девичью секцию в составе Симбирского чувашского училища. В этом учебном заведении, которое начало свою деятельность как женское отделение в 1878 году и было переименовано в Чувашское женское училище после 1 июля 1890 года, до его закрытия в 1918 году обучалось 505 девочек. Имея влияние во многих областях, выпускники этой школы оказали важную услугу Чувашской Автономной Республике, которая была создана после Октябрьской революции. Однако включение девочек в образовательную жизнь чувашей не следует рассматривать только как воспитательную деятельность. Ускорение религиозной трансформации, которую не удалось довести до желаемого уровня, стало возможным только благодаря этим женским школам. Через эти школы прилагались усилия по установлению основанной на христианстве интеллектуальной и духовной целостности в семьях, являвшихся наименьшими ячейками общества, и превращению христианства в стабильную и неизменную часть чувашского общества.

Ключевые слова: Чуваша, образовательная жизнь чувашей, первые чувашские женские школы, И. Я. Яковлев, Симбирская чувашская школа, идентичность.